

Requiritur ergo ad errorem loci, ut initia arteriarum lymphaticarum sic dilatentur, ut rubram sanguinis partem admittere possint. Sed demonstratum fuit in Commentariis §. 26. vasorum amplitudinem pendere a binis diversis causis, resistantia nempe laterum vasorum, & momento liquidi impulsu; adeoque mensurari ratione composita ex ratione directa impetus liquidi impulsu, & ratione inversa resistantiæ laterum. Si ergo laxitas major oriatur a quacumque causa in vasculi lymphatici initio, manente quamvis eodem impetu liquidi impulsu, illud dilatabitur; & vicissim auctu impetu liquidi impulsu, manente quamvis eadem firmitate laterum, idem fiet; omnium ergo maxime, si binæ hæc causæ simul concurrant. Videantur & illa, quæ de laxitate vasorum, ut causa erroris loci, dicta sunt in

§. 379. **U**nde & similis morbus in omni vase conico, ubi fluit ex lato in angusta liquor, obtinere potest; ut enim in sanguine rubra, sic in Lympha alia est forte pars crassior reliquis.

In sanguine sano, recedens de corpore educto per minimum vulnuculum, tubulisque vitreis minimis excepto, microscopia diversas partes distinguunt; uti etiam in pellucidis animalium viventium partibus, in quibus motum humorum per vasa observare licet. Conspiciuntur enim globuli tenuiori pellucido fluido innatantes, in quo nihil ulterius detegere possumus, cum pelluciditas faciat, ut homogeneum tantum fluidum videatur. Omnino tamen probabile videtur, in lympha tenui pellucida sanguinis esse quasdam partes crassiores reliquis, quæ determinata suæ molis magnitudine continentur in vasis proportionalibus, neque naturaliter tenuiora his vascula ingredi poterunt. Nisi enim globuli rubri tam magni forent, ut in sanitate ferosa vasa, & his minor, ingredi non possent, facile patet, quod omnis sanguis derivaretur in minora vasa; unde majora omnia exinanirentur. Idem verum est in vasis ferum sanguinis vehentibus, & reliquis minoribus. Unde, simulac in morbis sanguis nimis fluidus sit, distantur omnia de corpore, vel in cavis majoribus & minoribus corporis fluida accumulatur, ut in Hydropticis fieri observatur; sed tunc semper vasa majora collabuntur, defectu copię crassioris sanguinis, qui illa distendere solebat. Idem jam videtur verum esse in reliquis decreascentium vasorum seriebus, a maximis sanguineis ad subtilissima usque;

§. 380. **E**X quibus vera diversitas phlegmones, erysipelatis, cedematis, scirrhi, cum inflammatione liquet.

Phlegmones. Licet veteres quamcumque inflammationem hoc nomine quondam vocaverint, obtinuit tamen usus postea (uti dictum in Commentariis §. 370. & Galeni & Eginete testimoniis confirmatum fuit) sic vocare tumorem præternaturalem, rubrum, renitentem, calentem, pulsantem & dolentem, in parte molli, quem febris in toto vel in parte comitatur. Fit autem a sanguine rubro stagnante circa arteriarum fines, dum reliquus sanguis, cordis & arteriarum viribus pulsus, majori impetu a tergo loca hæc obstructa urget. Potest ergo phlegmone hæere vel in angustiis ultimis arteriarum rubrarum, quod rarius fit, vel fieri a sanguine rubro impacto per errorem loci arteriis ferosis vel lymphaticis, quod longe frequentius observatur. Patuit autem ex illis, quæ dicta sunt in

(e) Lib. II. Method. Medend. ad Glaucopn. cap. 1. Charter. Tom. X. pag. 368. 369.

Commentariis §. 18. Quare vero aucto motu liquidi arteriosi vasorum initia ampliuntur, dictum fuit in Commentariis §. 100. Experimenta autem confirmant modo dicta. Pars enim corporis exposita vapori tepidæ aquæ tumebit, & rubebit, magis solito, ob sanguinem rubrum laxata vasa minora ingressum. Et post validos cursus videmus totam cutim externam rubere, & oculos quasi sanguine perfundi, ob sanguinem rubrum aliena ingressum vasa, quæ majori impetu fluidi impulsu dilatata fuerant.

2. Ubi jam sanguis ruber lymphatica vasa ingressus fuit, patet facile, quod omnes illæ causæ, quæ angustare poterant majorum vasorum cava, applicatæ his minoribus, idem faciant. Illæ autem recentitæ fuerunt in numeris hic citatis.

quod nempe singulis vasorum seriebus propria sint fluida, quæ tam crassas moleculas continent, ut proxima minoris magnitudinis vascula ingredi nequeant, sed propriis vasis coerceantur. His positis, si a quacumque causa minuatur canalium talium convergentium cavum, vel aduentur moleculæ, quæ solitariae per ultimas horum angustias transeunt, inflammatio sequi poterit; non rubra, sed pellucida in tenuissimis his vasculis. Præterea, si sequentis magnitudinis vasculi orificium, sive a laxitate, sive a nimio motu, sic dilatetur, ut proxima magnitudinis vasis crassissimas moleculas admittat, simile malum fiet ab errore loci. Quot ergo intercurrent vasorum series inter vas maximum & minimum, tot poterunt esse diversæ inflammationes; & quidem in singulis duplices, vel a proprio fluido, immeabili facto ob molecularum auctam magnitudinem, vel angustiam vasis; vel errore loci, ob moleculas crassiores ex vasis majoribus initia dilatata vasorum minorum ingressas. In maximis tamen vasis sanguineis error loci nunquam inflammationem facere poterit, cum nulla crassior pars globulo rubro in sanguine deprehendatur. An Rheumatismus, Arthritis, Podagra, a minimorum vasculorum inflammatione fiunt? videantur illa, quæ dicta sunt in Commentariis §. 122.

Commentariis §. 374. veram Phlegmonem potissimum hæere in membrana adiposa.

Erysipelatis. Sic definitur a Galeno (c) Erysipelas, quod veræ phlegmones æmulum malum omnino videtur. Si ex sanguine & flava bile justo calidioribus fluxio mista fuerit, aut ex sanguine quidem, sed fervido, & substantia tenuissimo, Erysipelas vocatur ille affectus, multo calidior inflammatione, & aspectu flavior. Et si terigevis, sanguis facile subsugit, rursusque affluit, exquisite tenuis & ruber apparet. Non tamen similiter docet Erysipelas ac inflammatio: neque secundum ullam inflammationis speciem aut pulsam, aut compressionem, aut distensionem similem adfert. Verum aliquando moderate omnino infestat, & maxime quando circa solam cutim dispersum est, minime lædens subjactam carnem. Et plerumque tale fit, & illud est

est exquisitum Erysipelas. Et paulo post dicit: Exquisitum Erysipelas solius cutis affectus est. Cum autem Erysipelatosi loci color aliquid flavescens rubro misti haberet, bilem, tanquam causam præcipuam Erysipelatis, incusaverunt veteres Medici. Sed novimus hodie, serum sanguinis naturaliter flavescere; unde, ubi pauculum rubri cum multo sero hæret in vasis ferosis obstructis & inflammatis, color ille ex rubro flavescens in parte affecta oritur. Simul etiam apparet, quantam affinitatem inter se habeant Erysipelas & Phlegmone, cum tantum differant magnitudine molecularum obstructivum: in Phlegmone enim pars rubra sanguinis in vasis distentis & obstructis accumulatur; in Erysipelate ferentis sanguinis imprimis cum paucio rubro intermixto sic immeabile hæret. Phlegmone potissimum in membrana adiposa hæret; Erysipelas integumenta corporis externa, vel & membranaceas partes internas, obidet. Atque etiam patet, Erysipelas in Phlegmonem degenerare posse, dilatatis vasis majorem copiam rubri sanguinis admittentibus, maloque propagato ad membranam adiposam: & aliquando nasci posse inflammationem, quæ inter Erysipelas & Phlegmonem quasi ambigat; tuncque composito nomine ex utroque affectu vocaverunt tale malum veteres Medici. Illis enim, quæ modo allegavi, statim subjungit Galenus: Quemadmodum id, quod subjactam carnem attingit, neque ex tenui omnino fluxione fit, non solum Erysipelas est, sed mixtus affectus ex Erysipelate & Phlegmone, in quo quandoque propria Erysipelate Symptomata prævalent, & a recentioribus Medicis vocatur talis affectus Erysipelas Phlegmonodes; Quandoque autem phlegmones, & dicitur ideo Phlegmone Erysipelatosus. Quod si neutrius (Symptomata) evidenter prævalent, sed æqualia videantur, Phlegmonem & Erysipelas mista esse dicuntur.

Oedematis. Oedema, uti dictum fuit in Commentariis §. 112. num. 1. simpliciter significabat tumorem: postea tamen hoc nomine plerumque intelligebatur tumor mollis, non dolens, & digito tangenti facile cedens, sine mutatione coloris in cute, qui tumor plerumque ab aquosis humoribus panniculorum adiposum distendentibus fit. Illud vero Oedema, de quo hic agitur, longe alterius naturæ est; & ut distinguatur a vulgari Oedemate, calidum solet vocari. Demonstratum enim fuit in Commentariis §. 379. in minoribus etiam vasis arteriosis, quæ sua angustia serum & rubram partem sanguinis excludunt, veram inflammationem contingere posse. Tumor ergo dolens, calens, non ruber, parum flavescens, imo aliquando penitus albus, vocabitur Oedema calidum; quod tantum, ergo differt ab Erysipelate, quia in minoribus longe vasculis hæret. Solet vocari & Oedema Erysipelatosum, quia quam proxime ad Erysipelas accedit. In facie & capite frequenter observatur; tuncque

§. 381. **Q**uoties autem causæ hæc (375. 376. 377. 378. 379.) produxerint stagnationem hanc (371. 372. 379.) in vasis (372. 373. 374. 378. 379.) tum vis acti sanguinis a vita superfluitate producit effectus quosdam, qui simul signa Inflammationis,

Bina in omni inflammatione, in quacumque demum vasorum serie hæreat, occurrunt observanda: Liquidi nempe immeabilitas, facta angustatione vasis, vel concretionem molecularum fluidi, vel denique errore loci; & vis vitæ a tergo urgens velocitate aucta propulsi hu-

Tom. II.

(e) Method. Med. Lib. XIV. cap. 3. 4. Charter. Tom. X. pag. 321.

(f) Comment. in Textum XXX. Epidem. Hippocr. Lib. VI. Charter. Tom. IX. pag. 389.

vulgo rosa bullata (de belroos) dicitur. Videtur jam apud Galenum (e) aliquod talis oedematis vestigium reperiri; quamvis enim illo nomine quemvis tumorem vocari asserat, vel magis particulari usu frigidus tumores postea sic dictos fuisse moneat alibi, tamen de curatione Erysipelatis agens, sive simplicis, sive cum aliis affectibus juncti, dicit: Quemadmodum autem sepe phlegmone admiscetur Erysipelas, ita etiam aliquando oedemati ac vocetur, quod ex ambobus tum est constat, Erysipelas oedematosum. Quod autem non intellexerit illum casum, quando distentiarum frigidum tumore partium cutis Erysipelatosæ fit, evidenter patet ex illis, quæ sequenti Capite subjungit dicens: Quemadmodum autem ex biliosa fluxione Erysipelas, ita ex phlegmate fit edema, varus quidam ac indolens tumor. Equidem scio aliter quoque oedemata provenire circa pedes in hydropticis affectionibus, phthisibus, aliisque pravis; qui vehementes sunt, habitibus. Atque in illis quidem oedema plenitudinis hominem prementis est symptoma, nullam seorsum propriam curationem requirens &c. Licet autem ex præconcepta opinione indolentem tumorem dixerit, quem a pituita ortum credebatur, tamen ex remediis, quæ ad hanc oedematis speciem commendat, patet facile, potius calidam quam frigidam indolis fuisse: paulo post enim addit. At si ex pituitoso humore in partem influente oedema consistit, abunde aliquando satisficit spongia sola, quæ ex aqua, in qua sit aceti aliquid, maduerit &c.

Cum ergo illud oedema calidum vera sit inflammatio, hærens in arteriis lymphaticis minimis, semper metus est, talem forte natam esse diathesim in tenuissima sanguinis lympha, qua immeabilis facta sua vascula obstruit; unde cerebri imprimis functiones, a libero circuitu humorum per minimas arteriolas pendentes, turbari poterunt; sive simili malo etiam in encephalo nato, sive per metastasin ab exterioribus versus interiora delato. Accedit, quod, si vehemens fuerit ille morbus, destructis tenerimis vasculis, fati subito in gangranam tendat.

Scirrhi cum inflammatione. Scirrhus est tumor durus, scaber, vix dolens, circa loca imprimis glandulosa hærens. Qui, si confirmatus fuerit, & diu hæserit, tali constat materia, quam nulla arte hactenus resolvit posse constat, neque unquam benigna suppuratione a partibus sanis separari. Unde patet, quam periculosa sit inflammatio in scirrhi vicinia, vel in integumentis ipsum tegentibus, nata; cum cito in cancrum tunc degeneret, uti postea latius dicitur, quando peculiari Capitulo de Scirrho agetur. Optime Galenus (f) scirrhi durtiem a phlegmones resistantia distinguit dicens: Phlegmone namque non durum (σκληρον) sed resistantem tumorem efficit (αντίτονον) perinde atque utres sunt liquida materia aut aere pleni.

tur quædam mutationes in parte inflammata, quæ observatæ dant veram Diagnostik inflammationis præsentis. De his autem agitur paragrapho sequenti, ubi ordine enumerantur.

§. 328. 1. **A**rteriæ minutæ vixque visibiles obstructæ jam a sanguine distendente augmentur: unde tumor ruber. 2. vasa Lymphatica arteriosa, ante pellucida, & in vesiculæ, in panniculo adiposo, plena sanguine intruso, crasso, liquidiore parte orbato. 3. distenta vascula rupturæ propinquant in fibris minimis; inde dolor punctorius. 4. compinguntur valde liquida & solida; hinc durities, renixusque partis. 5. a rubro accumulato, & valido impulsu, rubedo splendens. 6. a renixu, pulsu, compactu, vasorumque adhuc meabili-um angustatione a tumore obstructorum, attritus sitingens partium liquidis inter se, in solidum, solidi in illas; inde calor, & aestus. 7. & quia pulsus a corde sanguinis impetus exceptus finibus vasis obstructi latera dilatatur, fit Pulsatio. 8. a fibris irritatis, & sanguine celerius per aperta acta, quia venis revehitur, sed arteriis in multis prohibetur, acceleratur Pulsus, fit febris, sitis, calor, vigiliæ, debilitas, molestia.

1. Demonstratum fuit in Commentariis §. 120. ubi de illis effectibus agebatur, qui obstructionem ut causam sequebantur, quod vasa obstructa necessario debent extendi & dilatari. Illa enim vis, qua cor pellit sanguinem in arterias, facit recedere illarum latera ab axi canalium, quia plenæ sunt, & convergunt sensim angustiores factæ. Resistentia ergo circa fines arteriarum, & plenitudo illarum, præcipue causæ sunt, quare a sanguine impulsu dilatentur; sed in canalibus obstructis resistentia summa est, & simul maxima plenitudo, quia nihil per fines illorum transire potest; maxima ergo necessario debet sequi dilatatio. Si jam simul consideretur, inflammationem comitari auctum sanguinis motum, patebit evidenter, adhuc magis debere extendi canales, dum inflammatio adest, quam in simplici obstructione. Dum autem hæc dilatatio fit in illis arteriis, quæ naturaliter sanguinem rubrum vehunt, vel saltem dilatata jam illum admittere possunt, evidens est, tumorem, ab extensis vasis natum, rubrum esse debere: si enim in minimis vasis hæreat obstructio aut inflammatio, posset etiam in maxima dilatatione, quam sine ruptura ferre possent, adhuc excludi pars rubra sanguinis, uti dictum fuit §. 379. & 380. Imo & concipi potest, tale malum in vasculis adeo exilibus hæere, ut illorum tumor, ab hac dilatatione factus, ne quidem sub sensu caderet. Videantur de hac re illa, quæ dicta sunt in Commentariis §. 122. Vera autem, & proprie sic dicta, inflammatio semper in talibus vasis hæret, quæ sanguinem rubrum admittere possunt, vel naturaliter, vel dilatata; uti ex definitione §. 371. data patet.

Præterea calor auctus, omnis inflammationis comes, uti demonstrabitur statim num. 6. facit augmentum tumoris. Constat enim certis experimentis, corpora omnia expandi in omni sua dimensione per caloris augmentum.

2. Arteria serosa ex minima arteria sanguinea devatur, ut ramus ex suo trunco; sed non possunt arteriæ sanguinæ latera distendi, quin distraharuntur & ampliantur orificia arteriarum serosarum, quæ ex illis oriuntur: unde pars rubra sanguinis hæc orificia dilatata poterit ingredi. Idem verum erit respectu arteriarum lymphaticarum, quæ ex serosis arteriis derivantur. Nam & hæc posse distendi sic, ut capiant sanguinem rubrum, patet in ophthalmis; ut jam antea dictum fuit. Hinc ergo manifestum tumoris & rubedinis augmentum fit.

Neque tamen ab his omnibus vasis distentis videntur posse tam enormes tumores oriri, quales sæpe in validis inflammationibus apparent: sed demonstratum fuit in Commentariis §. 374. nusquam frequentius & tenacius fieri inflammationem, quam in adipe, dum & tenerrima hujus membrana vascula infarciuntur sanguine rubro immeabili, & per oscula vasorum, patentia in cellulas hujus membranae, dilatata pars sanguinis rubra effunditur; unde tam facile expansilis membrana adiposa mirum sæpe in modum distenditur. Pulcherrime hanc tumoris in phlegmone originem notavit Galenus (g). Postquam enim dixerat, nullam tumorem posse nasci, nisi nova substantia parti tumenti accedat, vel a copioso calore partes solæ in spiritum abirent, qui distenderet illam in majorem molem: (uti v. g. aqua in vapores per calorem resoluta immensum spatium occupare potest) probavit, non fieri tumorem in phlegmone ab hac liquidorum rarefactione, qua in vapores sive spiritus solverentur: *Apparet enim, si secta fuerit pars phlegmone laborans, sanguis effluens plurimus, & locus universus sanguine plenissimus, quemadmodum Spongæ mardentes; spiritus autem neque statim excidit, neque postea: & in fine ejusdem Capitis addit (h): In inflammationibus autem omnia sanguine replentur, ex vasis per eorum tunicas resudante, in omni vero carnis parte voris instar permixto.* Per carnem autem intellexisse Galenum tunicam adiposam, patet ex illis, quæ dicta sunt in Commentariis §. 374. uti & ex aliis plurimis apud eundem locis. Nam & in Capite modo citato sollicitè monet, tumorem, qui inflammationem comitatur, diversum penitus esse ab illo, qui aucto corporis habitu fit: ibique πολυσαρκίως vocabulo utitur, ut majorem obesitatem significet.

Sed dum tenuiora vasa dilatata ingreditur sanguinis rubra pars, simul cum illo & serum & tenuior lymphæ in his vasis hærebunt; sed rubrum illud solum immeabile ibi manebit, angustius conniventium vasorum impactum; reliqua tenuiora, inter resistens hoc obstaculum & a tergo urgentes humores pressa, per laterales ramos derivabuntur; unde magis & magis accumulabitur in vasis obstructis solum rubrum; atque inde iterum oritur rubedinis in parte inflammata augmentum.

3. Cum ergo vasa immeabili liquido obstructa distendantur impetu fluidi a tergo urgentis, distrahentur tunicae eorundem; ergo & fibræ nervosæ per

has

(g) De Tumoribus præter Naturam cap. 2. Charter. Tom. VII. pag. 313.
(h) Ibid. pag. 315.

§. 382.

has dispersæ, adeoque dolor excitabitur, uti patet ex illis quæ dicta sunt in Commentariis §. 220. & 224. n. 2. Cum autem maximum vas inter minima (arteriæ nempe rubræ angustissimus finis) ne quidem decimam partem capilli crassitie æquet, patet, distractionem fibrillarum nervearum, per talis vasculi tunicas dispersarum, dolorem excitare debere talem, ac si in puncto minimo corporis hæreret; hicque dolor punctorius vocatur. Sed talis minima arteriola rubra plurimum adhuc excedit magnitudinem serosæ aut lymphaticæ; in quibus tamen ab inflammatione similis distractio, & dolor nascitur, minori adhuc spatio hærens. Unde &, centenis talibus vasculis inflammatis, dolor apparet, quasi in uno puncto fixus hæreret; tantum inde ortus, quia liquidum a tergo majori impetu impulsam valcula sic distendit, ut fibræ nervosæ, horum vasculorum latera constituentes, rupturam minitentur. Unde simul ac in sævissima etiam pleuritide Venæ sectione tantum sanguinis educitur, ut æger jamjam in animi deliquium caderet, cessat integre, vel saltem plurimum remittit, dolor.

4. Sanguis noster, dum quiescit, separatur in binas partes, rubrum nempe crescens, & serum fluidum, cui illud rubrum innatat. Binæ autem imprimis causæ sunt, quæ concretionem sanguinis impediunt; perpetuus nempe motus, & tenuioris liquidi interpositio inter globulos rubros, per quam a mutuo contactu removentur. Ubi autem rubrum illud immeabile hæret vel in vasis sanguiferis, vel & in minoribus ditatis, quiescit, & fluidissima pars exprimitur, ut dictum fuit num. 2. hujus paragraphi: unde fit adunatio & compressio globulorum rubrorum ad se mutuo; cumque flexiles sint, mutabitur figura spherica, & pluribus in punctis se invicem tangent, adeoque plus coherere incipient. Unde, pergentibus iidem causis, accumulabitur in vasis distentis admodum, uti & in cellulosa substantia tunica pinguedinosa, rubrum illud concretum; atque inde major durities & renixus partis inflammatae necessario sequentur. Cumque vasa sic distenta comprimant alia sibi adjacentia, angustatis illorum cavis propagabitur malum per totum loci inflammari ambitum. Ob hanc causam duritiem cum dolore sæpe posuit Hippocrates pro inflammatione. Sic in Prognosticis (i) de vesicæ inflammatione & malis, quæ illam sequuntur, agens dicit: *αδύς δὲ οὐλοῦν τε καὶ ἐπιδούριον ἀνὸς vesicæ duræ & ἀσθενές* &c. Et aliis in locis, uti notavit Hollerius (k) phlegmonem ab aliis tumoribus præter naturam distinguit duritie & dolore.

5. Tenuiori omni fluido expresso, solum rubrum in vasis distentis accumulatum hæret; unde cæteris paribus eo major semper rubedo, quo validior adest inflammatio. Cutis autem, quæ in plerisque corporis locis laxa semper est & mobilis, a panniculo adiposo sanguine immeabili infarctæ & turgida quam maxime tenditur, unde polita resplendet. Tensa enim cuti semper talis nitor adest, unde pingues nitere dicuntur, distenta nempe cute per pinguedinem accumulata. Sic perpassum canem macie confectus lupus rogabat (l), unde sic nitere. Quam pulchre resplendet tensa cutis in juniorum fronte, quæ in senibus laxa turpibus sulcatur rugis!

6. Constat hodie certissimis experimentis, solo

tritu corporum ad se mutuo posse excitari calorem summum, imo vivum ignem sic nasci. Simuletiā evictum fuit, tanto majorem excitari ab hoc tritu calorem, quo fuerint rigidiora & magis elastica corpora sic attrita; uti etiam, quo majori vi ad se mutuo apprimantur, & quo celerius agitentur (m). Verum quidem est, aquam vel aliud liquidum interpositum inter corpora, dum ad se mutuo atteruntur, impedire, ne tantus calor nascatur, ac quidem ab iisdem, nullo liquido interposito, fieret: unde videretur, ab attritu fluidorum nostrorum ad canales, quibus continentur, non posse facile excitari calorem. Sed si consideretur, sanguinis globulos elasticos esse, & moveri rapidissime per canales elasticos, & circa ultimas arteriarum sanguiferarum angustias singulos fere tantum transiri; adeoque, omni tenuiori fluido jam per laterales ramos dilapso, fortiter ad latera vasorum atteri; patebit facile, ab hoc attritu calorem nasci debere. Unde etiam in robustis, quibus densus sanguis, major calor observatur: dum vero dissolutus sanguis plus vergit in aquæ non elasticæ indolem, minor semper calor adest. Ob eandem causam major calor comitatur velociorem sanguinis per vasa motum. Neque obstat, quod in loco inflammato immeabilis sanguis in vasis obstructis hæreat. *Leeuwenboeckii* enim experimento, in Commentariis §. 132. allegato, constat, immeabilem talem moleculam illo tempore, quo cor non agit, arteriæ contractione retropelli, mox cordis systole expulso sanguine in arterias propelli iterum ad priores angustias: unde patet, ire & redire posse sic moleculam obstructam in canali obstructo. Cum autem ex modo dictis constat, tenuiora liquida exprimi, crassum immeabile accumulari & condensari continuo, simulque motus velocitatem augeri in parte inflammata, patebit ratio, quare tantum sequatur necessario caloris augmentum. Sed vicina vasa, nondum obstructa, ab inflammatis vasculis dilatatis compressa angustabuntur: unde & in his major attritus fiet, partim ob majorem angustiam, partim ob auctam celeritatem liquidi transiendi. Si enim ex centum vasculis quinquaginta fuerint inermia; per reliqua, nisi stagnatio fiat, tanto majori velocitate debent transire fluida. Omnia ergo illa concurrunt, a quibus constat per experimenta posse nasci majorem calorem. Sanguis enim, liquidissima parte expressa, concrescit in solidam fere massam, quæ valida actione vasorum, & impetu liquidi a tergo urgentis, omni momento condensatur; angustata a vicinis tumetibus vasa fortius applicantur ad liquida contenta; motusque fluidorum per vasa acceleratur. Unde patet ratio, quare inflammatio, ob causæ & effectuum similitudinem ab igne nomen habeat; uti dictum fuit §. 370.

7. Cum totum corpus in omni fere puncto arterias habere hodie ex Anatomicis constat; illaque omnes eodem tempore, dum cor est in systole, dilatentur, contrahantur autem momento sequenti, dum cor est in diastole; patet, omnia fere corporis puncta pulsare omni momento vitæ. Sed illos motus, qui semper eadem lege sunt in corpore nostro, non animadvertimus, licet etiam validissimi fuerint; simulac vero a consueto ordine deviant, statim illos percipimus. Sic cordis pulsus adeo validus, tam facile, manu pectori admota, percipiendus,

B 4

(*) Comment. in Coac. Præn. Hippocr. pag. 552.
(i) Phedr. 3. 7. (m) Videtur de his omnibus Boerhaavii Chem. Tom. 1. pag. 176. &c.

cus, non sentitur ab homine sano: simulac vero a consueto rythmo recedit post animi affectus, motum corporis velociorem &c. illico cor palpitare dicitur. Non mirum ergo est, pulsus in parte inflammata sentiri, qui antea non adfuisse videbatur. Sanguis enim, vi cordis projectus in arterias obstructas circa fines suos, omnem suum impetum impendit his dilatandis, unde necessario latera arteriarum magis recedunt ab axi sui canalibus: cessante autem cordis actione arteriæ tanto majori vi reagent, quo plus distentæ fuerint. Pulsus ergo augetur in parte inflammata, & suo robore & velocitate auctis superans naturalem, percipitur distinctissime.

8. Quando arteriarum fines obstructi sunt, liquida venis contenta, quæ his arteriis respondent, redeunt ad cor: sed postea hæc corde expulsa non poterunt pelli per arterias obstructas, sed debent transire per arterias reliquas liberis tanto majori velocitate. Non minuitur enim copia liquidi per vasa transiendi, sed minuitur numerus vasorum transmittentium, unde patet evidenter, debere augeri velocitatem fluidi per reliqua vasa aperta movendi. Sed simul apparet, ab hac causa non posse nasci majorem velocitatem in fluidorum motu Medico observabilem, nisi pars affecta habuerit talem magnitudinem, ut numerus vasorum imperviorum, comparatus cum reliquis vasis apertis, insignem differentiam facere possit: si enim millelima pars arteriarum sic nata inflammatione obstruatur, augmentum celeritatis requisitum, ut per reliqua vasa aperta moveatur sanguis, non videtur facile observari posse. Ergo alia debet esse causa, quare nam inflammationem febris comitetur sæpe, vel sequatur; licet in exigua admodum parte corporis hæserit morbus. Sic enim in Paronychia v. g. dum inflammatio exigua tantum corporis locum occupat; tamen sæpe valida febris adest. Ideo in textu additur a *fibris irritatis*. Ubi de doloris effectibus agebatur in Commentariis §. 226. fuit demonstratum, a dolore febrim nasci: sed dolentissimas inflammationes valida ob hanc causam comitatur febris; si vix vel parum doleant, sæpe sine febre sunt. Unde ab irritatione fibrarum nervearum, per vasa inflammata, vel vicinas partes, ab his pressas vel distractas, dispersarum, potissimum febris excitari videtur. Revera autem adest talem irritabilitatem in vasis nostris, per quam acceleratur humorum circuitus, docent plurima observata. Dum in morbis acutis soluta morbi materia per vasa fluit, per metastasim sæpe deponenda ad alia loca, vel criticis evacuationibus expellenda de corpore, quantæ sæpe oriuntur turbæ in corpore, quam miris modis sæpe acceleratur & turbatur pulsus! Dum ab ingestis majori

§. 383. **H**Æc species (382.) est morbi nondum adulti.

Omnia autem signa præcedenti paragrapho recensita observantur in phlegmone, quæ nondum ad apicem sui incrementi pervenit, sed adhuc in ascensu est. Tria enim in omnibus morbis stadia observant Medici, incrementum, statum, descensum. Incrementum vocatur, quamdiu omnia symptomata augentur: status, ubi hæc ad summum pervenerunt fastigium, neque sensibile horum augmentum vel decrementum animadvertitur: decrementum vero, quando & vehementia & numerus symptomatum

copia cibus, vel iidem non affuerit & durioribus aut acrioribus, factus chylus una cum sanguine per vasa fluit, nascitur febris. De his autem agitur postea in febrim historia, sufficit obiter hæc notare, ut constet fibrarum irritationem febrim producere posse.

Natam vero febrim comitantur præcipua ejus symptomata, *fris, calor, vigilia* &c. de quibus singulis postea peculiari Capitulo dicitur. Notandum autem, non quamlibet inflammationem comitari hæc mala, sed tantum, ubi tota sanguinis massa inflammatoriam illam spissitudinem habet, qua non nisi difficulter per minima vasa transire potest. Constat enim in sanguine sano esse naturalem proclivitatem in cohesionem, & quidem eo majorem, quo homo fuerit robustior. Quamdiu autem viscerum & vasorum efficacia potest superari nixus ille in concretionem, qui in sanguine adest, tamdiu vita manet incolumis. Videmus autem quotidie in morbis acutis sic degenerare sanguinem, ut tandem vix amplius fluidus maneat, & concreseat illico, simulac cessat vasorum attritus illum a concretionem impediens. Sic in febre ardenti stillæ sanguinis de naribus prodeuntes illico in solidas massulas concresecunt; imo sæpe solutas nasi interni arterias sic obstruant statim, ut salutare illud naturæ molimen, toties profusa Hamorrhagia hos morbos solvere tentantis, impediatur omnino. Unde merito Hippocrates in Coacis prænotionibus (n) minimas illas sanguinis stillas damnavit: & alibi (o) trium ægrotorum exemplo lethalem eventum probavit, quibus quarto & quinto die pauculum quid de naribus sic stillaverat. Dum ergo incipit augeri hæc proclivitas sanguinis in cohesionem, patet facile, difficilius transire illum per minimas arteriolas; hinc cordi oritur major resistentia: & cum pulmo statim debeat excipere, & per arteriæ pulmonalis minimas angustias transmittere sanguinem corde dextro expulsum, minimum vitium incipientis talis immeabilitatis in pulmone percipitur, unde aucta respiratio nituntur sic affecti viam parare sanguini per pulmonem transiendi. Tunc nascitur illa molestia, quæ in omnibus morbis acutis, inflammatoriis imprimis, malum signum dat; laboriosa fit & difficilis respiratio, & continuo mutato corporis situ anxietatem suam ægri testantur. Hæc est illa Hippocrati dicta, quæ, (licet etiam ab aliis causis nasci possit, uti postea dicitur §. 631. & sequentibus) frequenter tamen sanguinis immeabilitati ortum debet.

Ex omnibus ergo, quæ hac paragrapho dicta sunt patet, Phlegmonem his signis cognosci, quod sit tumor ruber, cum dolore punctorio, durus & splendens, calens & pulsans, quem febris in toto, vel in parte saltem, comitatur.

minuuntur. Ubi enim phlegmone ad statum pervenit, tunc incipit disponi ad varios exitus vel in sanitatem, per resolutionem nempe; vel in alios morbos, suppurationem, gangrænam, sphacelum, scirrhum; uti statim dicitur. Sed tunc simul mutantur plurima ex illis phanomenis, quæ phlegmonem nondum adultam comitantur; & succedunt nova, quæ prius non aderant. Sic. v. g. rubedo, tensio, dolor, durities, quæ in phlegmone observantur, ubi illa in gangrænam tendit, incipiunt

(n) Num. 59. (o) Epidem. I. Textu 63. Charter. Tom. IX. pag. 69.

minui; imo tandem omnino cessant: & contra sensus hebes, color pallidus, cinereus, fuscus, flacciditas, pustulæ ichore plenæ &c. succedunt. Sollicitate ergo in Phlegmone, uti & in aliis morbis, hæc

§. 384. **T**UM cruor emissus pleno saltu ex vena late aperta pelvi exceptus, frigesceat format albam, duram, crassam, rigidam pellem instar corii fere porcini.

Ubi valida inflammatione laboranti homini sanguis festa vena educitur, mirum satis apparet in sanguine phænomenon. Notum est, sanguinem venam exsistentem, puro vase exceptum, paulo post coagulari; deinde separari in binas partes, tenuem flavescens liquidum, serum dictum; & partem rubram concretam, huic sero plerumque innatantem, quæ insula solet dici. In morbis autem inflammatoriis plerisque superior pars insulæ tegitur alba subcærulecente pelle, sæpe aliquot lineas crassa, quæ firmiter insulæ rubræ cohæret, & sæpe talem tenacitatem habet, ut novacula se vix dividi patiatur. Quia autem in pleuritide laborantium sanguinea frequenter talis coriacea cuticula observatur, ideo talem sanguinem pleuriticum dixerunt Medici, licet & in aliis morbis sæpius observetur. Mira facti habentur apud auctores de hac re observata; sic Sydenhamus (p) notavit, quod, si sanguis de vena festa non recto flumine versus Horizontem profiliat, sed per cutim repens perpendiculariter dimanet, licet satis celeri se proripiat gradu, non nascatur tunc talis coriacea in sanguine pellicula; & ingenue fatetur, se hujus rei causam nescire. Observavit simul, in tali casu ægros non perinde levare, quam si pleno rivo sanguis effluxisset, & hanc pellem habuisset. Præterea monet, a quocumque alio obstaculo, quo impeditur liberrimus sanguinis de vena festa exitus, impediri hujus pellicule generationem, & minus levaminis inde ægros percipere. Et, quod magis mirum videtur, licet patulo de vena vulnere liberrime effluerit sanguis, modo agitetur digito immisso, non nasci illam pellem observavit. Satis ergo videtur obscura esse origo hujus pellicule in sanguine vena educto. An feri san-

stidia distinguenda sunt, ut aliquid certi in Diagnostici, Prognostici, & indicatione curatoria determinari possit.

guinis productum est, per morbum ipsum in majorem concretionem proni? sed certe hæc pellicula ipsius insulæ, quæ sero innatat, summum locum occupat semper. An chylus, in sanguinem perfectum nondum elaboratus, recrudescens? sic voluit acutissimus Simsonus (q): Obsistere tamen videtur, quod chylus sanguini permittitur, neque adhuc subactus, fluidus sero sanguinis innatet, non vero cohæreat insulæ. Dicit idem auctor, si brachio aut femori vinculum arctum injiciatur, deinde post tres quatuorve horas incidatur vena, sic ut sanguis libere profiliat, hanc pellem semper adeste, uti etiam in sanguine mulierum gravidarum, causamque posuit, quod sanguis aliquamdiu obstructis vasis remoram patiatur post ligaturam injectam, & circa uterum in gravidis stagnat, vel saltem lentius moveatur. Ut verum fatear, anceps hæreo, quid de hac pellicula tenaci; sanguinis rubræ parti semper arctissime cohærenti, statuendum sit. Voluerunt magni nominis in arte medica viri, fieri hanc crustam, dum aucta circulationis velocitate densatus sanguis magis in concretionem pronus fuerit; adeoque non esse causam prædisponentem, sed potius effectum morbi. Sed vidi, dum sanissimis hominibus vena secaretur quotannis verno tempore, sæpius talem crustam adeste. Imo in homine debili, cui ad Hæmoptysin præcavendam, qua laboraverat, sanguis mittebatur singulis tribus mensibus, vidi semper crustam illam adeste. Adfuit ergo talis sanguinis diathesis, licet nulla inflammatorius morbi aliquando nulla talis crusta in sanguine apparuit; quod tamen pro malo omine semper habitum fuit.

§. 385. **I**ncrescente malo, eadem adhuc (382. 383. 384.), sed aucta; separatur expressa lymphæ, densatur sanguis ruber.

Omnia illa, quæ hæcenus enarrata fuerunt, symptomata ortum ducebant ex eo, quod immeabile fluidum in angustis conniventium arteriarum hæret; simulque impetus sanguinis, velocius a tergo impulsus, urget hæc loca obstructa. Si ergo augeatur tenacitas materiæ obstructæ, vel & in pluribus vasis idem malum fiat; & increseat momentum liquidi a tergo urgentis, patet facile, omnia hæc mala augeri debere. Hinc major tumor partis inflammatae, color præ summa rubedine in purpu-

reum vergens, calor urens, dolor immanis a fibris distractis jam rupturæ proximis, splendor tense partis summus &c. Et cum sanguis pulsus in vasa obstructa transire nequeat, tenuissima pars per lateralia vasa exibat; rubrum solum immeabile manebat; applicabitur materiæ obstructæ, & vi sanguinis a tergo urgentis ad illam compingetur; unde continuo augebitur copia immeabilis materiæ, adeoque major difficultas tollendi hæc obstacula nascetur.

§. 386. **S**I humor fluens blandus, motus ejus sedatus, causa obstruens non nimis solidata, obstructio parva, eaque imprimis in arteriis, vel in initiis lymphaticorum, canales mobiles, diluens vehiculum, reducto fluore concreti, motu stagnantis, solvitur inflammatione resolvendo.

Omnis morbus exit in sanationem, alium morbum, vel mortem. Generalis hæc regula etiam in inflammatione locum habet: unde varii ejus exitus considerandi sunt. Dum solvitur inflammatio sic, ut nihil mali superfit, & omnes functiones partis

affectæ ad pristinam redierint integritatem, sine ullo alio morbo secuto; tunc dicitur sanatio. Si vero inflammatio in suppurationem abeat, tollitur quidem inflammatio, sed ejus loco alius morbus, abscessus nempe, sequitur. Idem verum est, si inflammatus

(p) De Pleuritide pag. 333. 334. (q) De re Medica Dissert. quatuor, pag. 112.

matus locus in scirrhum induruerit. Ubi autem inflammatio validissima omnem influxum & effluxum vitalis liquidi tollit in parte affecta, cessat hæc quidem, sed sequitur gangræna, & post hæc sphacelus, qui vera mors partis est.

Omnium ergo maxime optabilis inflammationis exitus erit ille, qui resolutio Medicis vocatur. Quando nempe a vita supersite, & idoneis remediis adhibitis, immeabilis materia, in vasis obstructis hærens, sic solvitur, vel vasa, in quibus hæret, sic disponuntur, ut transire possit illud immeabile in venas, vel retropelli in majora vasa; sic ut, manente integritate vasorum, liber restituatur per vasa, antea impervia, circuitus humorum, & concrementum fluidum nunc solutum humoribus circumstantibus mistum, sine impedimento transire possit per illas angustias, quas secundum sanitatis leges pervadere debet. Ubi hæc obtinent, tunc dicitur inflammatio sanata esse resolvendo.

Inquirendum ergo est in illa signa, quæ docent, possibilem esse hanc resolutionem; hæc autem omnia hæc paragrapho enumerantur. Longe enim diversa medela requiritur, si constitit, inflammationis alium exitum expectandum esse, uti patet in sequentibus.

Si humor fluens blandus. Omnes humores nostri sani, exceptis excrementitiis & bile forsan, adeo blandi sunt & lenes, ut oculus, & nervi nudi in crudo vulnere, sine dolore horum attractum ferant: & hoc requirebatur, ut per tenerrima vasa valido satis impetu in sanitate transire possent, nec læderent tamen. Cum ergo resolutio inflammationis supponat motum stagnantis liquidi, & restitutum fluxum concretum, sine ulla destructione vasorum, patet facile, nullam acrimoniam notabilem hic adesse posse. Dum enim premitur in vascula obstructa, valida vi cordis, sanguis, ibique a vasorum actione retropremitur, dum cor est in diastole; omni momento quasi affricatur horum vasculorum lateribus: si ergo sanguis scateat acribus, evidenter apparet, tenera hæc vascula debere solvi & destrui. Hæc est ratio, quare in scorbuticis v. g. ne levis quidem inflammatio, licet ab externis causis in cruribus nata, resolvendo curari possit, sed fere semper in ulcerosam diathesim degeneret. Idem etiam in aliis omnibus cacochymis, quæ acrimoniam comitem habent, observatur.

Motus ejus sedatus. Demonstratum fuit in Commentariis §. 120. nata obstructione, a liquido vitali urgente extendi vas obstructum, dilatari, attenuari, & tandem solvi. Sed tunc aderat tantum talis humorum celeritas, qualis in sanitate esse solet. Facile autem apparet, aucto impetu humorum in locum obstructum citius adhuc debere solvi vasis obstructi cohesionem. Sed ad resolutionem inflammationis requirebatur, ut maneret vasorum integritas. Ubi ergo velocissimus motus humorum comitatur inflammationem, nulla resolutionis spes est.

Causa obstruens non nimis solidata. Velocior motus humorum non tantum nocet, quatenus vasa obstructa per hunc frangi possent; verum etiam, quia tanto majori vi compinguntur moleculæ obstruentes ad se mutuo. Ad resolutionem autem inflammationis opus erat, ut obstruens concretum resolveretur iterum in illas moleculas, ex quibus adunatis concreverat. Quo autem magis expresum fuerit liquidum tenuius crassiores moleculas a mutuo contactu impediens, quo plus hæc ad se invicem pressa & adunata fuerint, eo firmius cohære-

bunt, & difficilius iterum dissolvi poterunt. Sed dum augetur circulationis velocitas, dissipantur tenuissima, & adunantur crassiora, uti demonstratum fuit in commentariis §. 100. & simul causa, compingentes ad se mutuo moleculas immeabiles, in obstructo vase hærentes, intra datum tempus eo frequentius his applicantur. Hæc est ratio, quare in pleuritide & similibus morbis, ubi validissima febris per duodecim horas v. g. adfuit, desperent periti Medici de resolutione, & omnem curæ scopum ad coctionem & excretionem materiæ inflammatoriam dirigant.

Obstructio parva, eaque imprimis in arteriis vel in initiis lymphaticorum. Parva obstructio dicitur vel ratione loci, quem occupat in vase obstructo; vel quia in paucis tantum vasis partis affectæ tale malum hæret. Si enim v. g. in vasis serosis initio dilatato globulus ruber hæserit immeabilis, longe facilius poterit tolli hæc obstructio, quam si ad ultimas angustias talis arteriæ serosæ penetraverit. Sic & maxima pars vasorum in loco quodam corporis obstructa fuerit, singula hæc dilatata prement & angustabunt vicina; unde difficilius resolutio semper erit talis obstructionis. Omnium autem facillime, cæteris paribus, obtineri poterit resolutio inflammationis, si malum hæserit in majoribus vasis: venæ sectio enim, & pleraque alia inflammationis remedia in majoribus vasis potissimum efficaciam habent. Sic si v. g. rubra pars sanguinis immeabilis hæserit in arteriæ sanguiferæ maxima angustia, vel errore loci ingressa fuerit vasa serosa, vel proxima his magnitudine lymphatica, debet illud obstruens sic solvi, vel vas obstructum sic laxari, ut transire possit; vel debet ex his angustias retropelli in latiore locum. Sed globulus ruber ex Leeuwenhoeckii observatis in serosis, ex quibus componitur, facile diffilit: sic & globus serosus in alios minores solvi poterit: ergo obstructio talis, si hæreat in arteriis sanguiferis, serosis, vel lymphaticorum initiis, sic solvi poterit. Sed si minora longe vasa, in suis initiis dilatata, ingressus fuerit globus ruber sanguinis, licet in serosis solveretur, vel & in minoribus, nondum tamen posset angustias talis vasculi superare; unde patet in hoc casu resolutionis difficultas. Alterum remedium, in resolvendis inflammationibus summæ efficaciam erit, ut per largam sanguinis missionem sic minueretur copia, & debilitaretur impetus liquidia tergo urgentis, ut contractione propria vasis retropelleret obstruens ex angustia in latiore locum (vide §. 141.). Sed tota hæc actio pendet a reactione vasis, cessante causa discedente: omnium ergo efficacissima erit in vasis maximis, quæ firmas & maxime elasticas tunicas habent: in minimis autem & tenerrimis vasculis vix multum boni inde expectari potest. Patet ergo ratio, quare ad curam inflammationis per resolutionem requiratur, ut obstructio non hæreat in minimis vasculis. Observata jam practica hæc rem confirmant, & quidem omnium pulcherrime in ophthalmiis, ubi oculis vasa inflammata optime distinguere possumus. Quamdiu enim vasa adnata tantum rubent, nullo vitio in pellucida cornea apparente, magna spes est benignæ resolutionis sine ullo remanente vitio. Ubi autem tenerrima & adeo pellucida vascula corneæ dilatata crassiores humores admiserint, nunquam resolvetur integre hoc malum; sed semper sequetur suppuratio, vel opaca macula relicta corneæ nitorem deturpabit diu; imo & sæpe tota vita manebit.

Canales mobiles. Vasa nostra, ut maneat sanitas,

nitas, debent cedere posse liquidis impulsis; & dein, cessante causa discedente, redire ad pristinam magnitudinem. Hæc vocatur canalium mobilitas. Bina jam opposita vitia sunt, quibus minuitur, imo & integre tolli potest aliquando, canalium nostrorum debita mobilitas; si nempe horum latera adeo laxa sint, ut facillime cedant quidem liquidis vi cordis impulsis, sed, cessante cordis actione, tam parum firmitatis & roboris habeant, ut non possint sua vi propellere sanguinem impulsam. Et contra tanta rigiditas aliquando nascitur in canalium lateribus, ut non patiantur se satis dilatari ab impulsis humoribus. Prius vitium nimia debilitas; posterius nimium robur vasorum dicitur. Si nimia debilitas peccet, levi etiam vi dilatanda vasa poterunt quidem errore loci admittere crassiora liquida; sed cum facile cedere possint, poterunt & ultimi fines in hoc casu sic dilatari, ut crassiora hæc ingressa venis tradant; unde tunc facillimo negotio solvitur obstructio. Accedit, quod in hoc casu motus humorum langueat semper, atque deficiente vasorum robore nunquam densa & compacta sint fluida: unde facile patet, raro in similibus corporibus inflammationes nasci; natas autem non diffcultur curari posse. Ubi autem nimium robur vasorum adest, compactus semper & densus sanguis est; liquidissima dissipantur; hinc crassiora uniuntur, & nata inflammatio difficulter resolvitur poterit; partim ob majorem immeabilitatem fluidi densati; partim ob validam canalium obstructorum contractionem, qua obstruentes moleculas arctissime comprehendunt, & resistunt suæ dilatationi. Quotidie hoc observatur, morbos acutos inflammatorios in foeminis & junioribus facillime benigna resolutione curari quam sæpissime, in adultis, & duro labore fractis corporibus, raro. Hoc monuerat Hippocrates (r) dicens: *Corpora exercitata ac densa citius a pleuriticis & peripneumoniciis morbis pereunt, quam non exercitata.*

Diluens vehiculum. Dum in morborum acutorum initio, per sudorem, alvi fluxum, vel aliam quamcumque evacuationem, dissipantur liquidissima,

semper magnus metus est sinistri eventus. Moleculæ enim crassissimæ sanguinis, interposito liquido tenuiori, a mutuo contactu & concretionem impediuntur.

Dum sanguis mittitur homini sano, apparet homogœneum fluidum. Illud autem sibi relictum secedit in binas partes distinctas: rubræ enim moleculæ adunatæ concreverunt, secedente sero fluido. Si vero sanguis recens missus bacillo agitetur, donec refrigerit, impeditur illa separatio feri a rubra parte sanguinis, & tota massa fluida manet: Unde patet, quantæ necessitatis sit diluens tenue liquidum, ut sanguinis concretio prohibeatur. Ob hæc rem Hippocrates in morborum acutorum initio semper damnavit liquidioris sanguinis partis subductionem per sudores, alvi fluxum &c. Sic dixit: *Sudor multus, cum febris acuta obortus, malus (s).* In febre ardente, si alvus æstatim proruperit, lethale. Et Sydenhamus (t), qui tam sollicitè variam naturam molimina in sanandis morbis observavit, notat, quod, si in variolarum initio profusus sudoribus disfluere ægri, semper auferentur omnia symptomata (u).

Si omnes illæ conditiones modo enumeratæ, vel saltem plurimæ, adsint, tunc expectari potest resolutio, sive mutatio morbi inflammatorii in sanitatem perfectam; non expulsa de corpore materia morbi, neque destructis vasis; sed meabili reddita materie, & vasis obstructis referatis. Si vero quædam ex dictis conditionibus ad resolutionem requisitis desint; tunc per artem conatur supplere hunc defectum. Blando victu & medicamentis mollissimis lenitas conciliatur humoribus: Venæ sectione, quiete, aere frigidiusculo &c. nimia circulationis velocitas sedatur: fomentis applicatis parti affectæ vasa laxantur, ut facilius cedere possint: potu tenui aquoso diluens vehiculum suppeditatur; vitando simul omnia, quibus fluidissima humorum pars de corpore subducitur. De his autem omnibus postea dicetur in cura inflammationis.

§. 387. **S**I humor fluens blandus, motus citatus, obstructio magna, nec resolvitur (386.) potens, auctis symptomatibus (382. 384. 385.) vascula distenta rupta cum dolore, calore, pulsu, tumore, liquores suos effundunt, solvunt, putrefaciunt leviter, solida tenera atterunt, solvunt, fluidis miscent in unum similem album, spissum, glutinosum, pinguem humorem, Pus dictum; hæc *Suppuratio*, alter modus, quo terminatur inflammatio.

Ubi obstruentes moleculæ vasorum convergentium finibus adeo impactæ hærent, ut non detur aditus diluenti vehiculo, quo soluta penetrant in venas; interimque motu citato fluidum a tergo urgens pergit magis magisque protrudere immeabile illud obstruens in majores angustias vasorum; patet, tandem immeabile fluidum, maxime pressum, immobile hæsurum penitus in vase obstructo, neque retropelli posse ex his angustias in latiore vasis locum. Tota ergo illa vasis inflammatae longitudo omni influxu vitalis humoris carebit; adeoque debet separari a reliquis partibus vivis & sanis. Observatio jam sollicita naturæ, morbos curantis, docuit Medicos, suppurationem natam perfectissime separare a vivis partibus & sanis omne illud, quod inflammatione perditum erat. Unde apparet, non adeo metuendam esse suppurationem, nisi in talibus cor-

poris partibus, quarum integritas absolute ad vitam & sanitatem requiritur; ut v. g. in encephalo: vel ubi pus natum sine periculo educi non potest, ut in locorum intercostalium inflammatione &c. Quomodo autem per suppurationem separentur omnia illa, quæ vitali fluidorum motui penitus incepta facta sunt, pulcherrime patuit ex illis, quæ dicta sunt in vulnerum historia: dum recensabantur illa phænomena, quæ in omni vulnere in corpore sano, a primo initio usque ad integram curationem, observantur (vide Commentaria §. 158.) Primo enim sanguis ex vasis; a causa vulnerante discissis, effluebat; dein contractis horum orificiis, subrubellus tenuis ichor; tunc sicca fere siebat vulneris superficies, & a vitali motu humorum, urgente obstruente jam vasorum fines, oriebatur inflammatio vera; uti docent dolor, rubor, calor, tumor,

(r) Coac. Prænot. 368. Charter. Tom. VIII. pag. 371.

(s) Prorrher. Lib. L. num. 57. Charter. Tom. VIII. pag. 740.

(t) Coac. prænot. num. 130. (u) Sydenham. Opusc. Universa pag. 321.